

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:2342

av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

Ett förstärkt meddelarskydd i offentligt finansierad verksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Allt fler offentligt finansierade verksamheter bedrivs i privat regi. Det är viktigt att detta inte påverkar möjligheterna till insyn och en öppen debatt om hur våra skattemedel används och hur offentligt finansierade verksamheter drivs och utvecklas. Det som är en förlängning av det offentliga åtagandet bör det offentliga således kunna ställa krav på.

Ett stärkt meddelarskydd innebär att arbetsgivare förbjuds att efterforska vem i organisationen som har lämnat uppgifter till grundlagsskyddade medier och att utsätta denne för negativa åtgärder p.g.a. detta. Detta ger trygghet för den som lämnar uppgifter om verksamheten och bidrar till att lättare upptäcka eventuella missförhållanden. Det kan i sin tur medföra en högre kvalitet i verksamheterna och att brukarnas ställning stärks. Genom att insynen i hur skattemedlen används blir större kan ett stärkt meddelarskydd också leda till ett effektivare utnyttjande av samhällets resurser.

Det är viktigt att verksamheter som är samhällsangelägenheter och tidigare bedrivna av det allmänna inte tappar den möjlighet till insyn som tidigare fanns. Att det offentliga väljer andra former för utförande bör inte påverka allmänhetens möjligheter till insyn. När det gäller meddelarskydd i privata verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade finns det för det första ett demokratiperspektiv, för det andra ett behov av att skydda användningen av skattebetalarnas pengar, för det tredje ett behov att skydda utsatta medborgare inom vissa verksamheter och för det fjärde ett arbetstagarperspektiv, som handlar om att privatiseringar innebär en maktförskjutning där rädsla för repressalier sätter munkavel på de anställda. I slutändan handlar det om medborgarnas

garanti för att skattemedel används i enlighet med lagar och förordningar och att medborgare och anställda behandlas värdigt och korrekt.

Hösten 2014 gjordes en överenskommelse mellan regeringspartierna och Vänsterpartiet om att ett stärkt meddelarskydd ska införas i skola, vård och omsorg som är enskilt bedriven men offentligt finansierad samt att det skulle utredas vilka andra verksamheter som också bör omfattas av ett stärkt meddelarskydd. Utredningen om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade, presenterade våren 2017 betänkandet Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd (SOU 2017:41). Vänsterpartiets åsikt är att den politiska ambition som föregick tillsättningen av utredningen inte uppnåddes på ett tillfredsställande sätt, då vi bl.a. anser att utredningen snävade in definitionen av vad som är att anse som en offentligfinansierad verksamhet i privat regi samt att alltför mycket hänsyn togs till de privata företagens intressen i förhållande till de intressen som det offentliga, medborgarna och arbetstagarna har.

Några av de specifika verksamhetsområden som vi anser är särskilt önskvärda att låta omfattas av ett stärkt meddelarskydd och som visserligen lyfts i utredningen men som inte föreslås låtas omfattas av regleringen är apotek, kompletterande aktörer till Arbetsförmedlingen och flygledare.

De som har behov av apoteksverksamhet befinner sig ofta i en utsatt situation. Läkemedel är också en stor offentlig kostnad. Det är ett område som är tydligt reglerat och därför enkelt torde låta sig omfattas av lagen. När det gäller svårigheten att dela upp den offentligfinansierade verksamheten och den rena privata verksamheten bör det ses som upp till de privata verksamheterna att särskilja verksamhetsgrenarna.

Arbetsförmedlingens klienter kan betraktas som en utsatt kundgrupp och när det gäller kompletterande aktörer är det en omogen marknad med en hel del oseriösa företag, vilket Arbetsförmedlingen själva har framhållit. Det förekommer redan i dag uppgiftslämnande till granskningsenheten, det är värdefullt att detta är tydligt skyddat av meddelarfriheten så att visselblåsare inte drabbas av repressalier.

Förutom de övriga argument som gäller alla verksamheter, utgör också flygledarverksamheten en säkerhetsfråga. Även om privata offentligfinansierade flygledarverksamheter inte är så omfattande i dag så är det principiellt centralt att reglera dem eftersom det bl.a. inte är osannolikt att branschen kommer att kommersialiseras ytterligare i framtiden.

Vänsterpartiet vill mot bakgrund av detta att en mer långtgående, avseende ambition och omfattning, utredning görs för att ytterligare stärka meddelarskyddet för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade. Till saken hör också att det nyligen kommit ett betänkande (SOU 2017:45) om företagshemligheter där skyddet för företagshemligheter föreslås utvidgas för att anpassa svensk rätt till det nya EU-direktivet om skydd för företagshemligheter samtidigt som det straffbara området utvidgas och straffen skärps. Frågan om meddelarskydd och företagshemligheter hör ihop och det har sedan länge pågått en intressekamp mellan att å ena sidan säkra skyddet för de som larmar om missförhållanden och oegentligheter och å andra sidan väga företagets behov av att skydda kommersiella hemligheter.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mia Sydow Mölleby (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Rossana Dinamarca (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)